

Definicja pielgrzymki

Pielgrzymowanie stanowi jedną z wielu form ludzkiej ruchliwości. Jako takie posiada ono liczne wspólne cechy z wędrowkami o charakterze turystycznym. Okazuje się, że nie jest jedynym przejawem pobożności, w którego zakres wpisuje się ruch. Nieodzowne staje się zatem jasne sprecyzowanie, czym jest pielgrzymka a zarazem kim jest pielgrzym.

Termin *pielgrzym* wywodzi się z języka greckiego. Złożenie *per-epi-demos* określało cudzoziemca, obcego, nie rezydującego w kraju. Łaciński termin przyjął podobne znaczenie. Słowem *peregrinus* określano wędrowca podróżującego po obcych krajach, nie będącego obywatelem tychże krajów. Stąd też *peregrinatio* oznaczało bycie na obczyźnie, poza rodzinnym domem, daleko od domu. Łacińskie terminy powstały ze złożenia dwóch wyrazów *per* – *agros* (= *przez pola*). Wskazują one na wędrowkę poprzez pola, bycie w przestrzeni, poza miejscem stałego pobytu¹. A. Brückner wywodzi określenie *peregrinus* od słowa *peregre*, to znaczy *zewnątrz*², a wyraz *pać* (*droga pielgrzymów*) od hinduskiego *patha* (= *droga*), greckiego *patos* (= *ścieżka*) i *pontos* (= *morze, przeprawa*). Określenie kojarzy on też z łacińskim *pons* (= *most*)³. Słownik łaciński tłumaczy *peregre* terminem *na obczyźnie, za granicą*. Natomiast słowo *peregrinatio* jako *pobyt za granicą, podróżowanie, wędrowkę* bądź *pielgrzymowanie*. Słowo zaś *peregrinus* jako *obcokrajowiec, zagraniczny, obcy, cudzoziemiec* lub *nie osiadły*⁴. Nie wdając się w szczegółowe leksykalne analizy, zauważamy, iż wymieniane określenia opisują to co jest charakterystyczne dla pielgrzymowania: wędrowkę, bycie poza własnym miejscem zamieszkania, przemieszczanie się w przestrzeni bądź też przeprawę przez trudne do pokonania przestrzenie. Kościelna terminologia zaczerpnęła z ogólniejszych określeń. Z czasem słowo świeckie zaczęło określać religijny akt. Dziś w języku polskim terminy *pielgrzym* i *pielgrzymka* mają niemal wyłącznie religijne znaczenie. Niekiedy zamiennie używa się w odniesieniu do nich staropolskich słów *pać* i *paćnik*. Zdarza się też stosowanie spolszczonego określenia *peregrinacja* w stosunku do dłuższej wędrowki zarówno w religijnych, jak i poza religijnych celach⁵.

Kościelne dokumenty nie zajmują się definiowaniem pielgrzymki w naukowych kategoriach. Ograniczają się do jej opisu jako religijnego zjawiska, ze szczególnym uwzględnieniem pastoralnych walorów. Przyjmują ją jako fakt zadomowiony w Kościele i uznają jako jedną z powszechnych form pobożności⁶. Jan Paweł II mówi o niej jako znaku, który odzwierciedla ludzką kondycję „homo viator” oraz symbolu „wędrowki człowieka wierzącego śladami Odkupiciela”, która posiada ważne ascetyczne znaczenie (IM 7). Dokument Episkopatu Włoch umieszcza pielgrzymkę wśród rozmaitych form wędrowania. Podkreśla, iż jest to wędrowka podjęta z religijnych motywów, dająca „wyraz wewnętrznemu pragnieniu wyjścia z siebie i nawiązania kontaktu z istotą transcendentną”⁷. W tym samym piśmie znajdujemy bardziej wyczerpujące określenie: „pielgrzymowanie polega na osobistym bądź grupowym udaniu się do sanktuarium lub miejsca szczególnie ważnego dla wiary, w

¹ Por. A. Jackowski, *Pielgrzymowanie*, Wrocław 1998, s. 6.

² *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa 1974, s. 408. Ciekawostką jest, iż słowo *peleryna* autor wywodzi od słowa *pielgrzym* (zarzutka *pielgrzymka*), tamże, s. 402. *Peleryna* rzeczywiście w średnich wiekach była jednym z atrybutów *pielgrzymy*.

³ Tamże, s. 401.

⁴ A. Jugan, *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Lwów 1938, s. 386; *Słownik łacińsko-polski. Według słownika H. Menges i H. Kopii*, Warszawa 1964, s. 361.

⁵ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Warszawa 1980, s. 563.

⁶ DPLL 280.

⁷ PPTT 2.

celu dopełnienia tam specjalnych aktów religijnych, zarówno dotyczących miłosierdzia, jak czynów wotywnych czy pokutnych, a także aby zdobywać doświadczenie życia we wspólnocie, wspierać wzrost cnót chrześcijańskich i coraz szersze poznawanie Kościoła”⁸.

Leksykon pojęć teologicznych i kościelnych G. O’Collinsa i E. G. Faruggia określa pielgrzymkę jako „spowodowaną pobożnością podróż do miejsc świętych”⁹. Wspomniany przed chwilą geograf A. Jackowski, idąc po podobnej linii, definiuje pielgrzymkę jako „podjętą z motywów religijnych podróż do miejsca uważanego za święte (*locus sacer*) ze względu na szczególne działanie w nim Boga lub bóstwa”. Pielgrzym kieruje się chęcią spełniania w tymże miejscu określonych aktów religijnych. Inaczej mówiąc, wiedziony jest tam chęcią obcowania z sacrum¹⁰. A. Datko mówi o pielgrzymce jako zbiorowej lub indywidualnej wędrówce „o charakterze sakralnym, mającej na celu oddanie czci Bogu oraz pozyskanie łask w życiu doczesnym i przyszłym”¹¹. Warto odnotować określenie R. Häselhoffa. Jak sam zaznacza, jest to nowa, „personalistyczna” definicja: „Pielgrzymka stanowi przełamanie codziennego kręgu życia, połączone z poszukiwaniem nacechowanego religijnym znaczeniem celu, zmierzające do osobistego, duchowego ukierunkowania. Owo zorientowanie umożliwia spotkanie z Bogiem we wspólnocie osób mających jednakowe poglądy oraz w swoim własnym wnętrzu. Wspierane jest ono przez kultyczne akty”¹². Tenże autor przytacza definicję pielgrzymki etnografa R. Krissa, którą należy pojmować jako wędrowanie do szczególnego miejsca kultury, cieszącego się posiadaniem określonego rodzaju obiektem kultu, by tam oddawać się kultowi związanemu z tymże miejscem¹³. Przywołajmy inne określenie pielgrzymki J. E. Cirlota: „Jest to podróż do mistycznego centrum jako obrazu centrum absolutnego (niezmiennego środka, nieruchomego poruszyciela)”¹⁴.

Przytoczone definicje, choć wychodzące z różnych założeń, wykazują wiele wspólnych elementów, przy czym niektóre z nich wysuwają się na pierwszy plan¹⁵. Pielgrzymka jest aktem znanym nie tylko w chrześcijaństwie. Spotyka się ją w różnych religiach i wyznaniach. Jest to niewątpliwie akt natury religijnej. Podczas jej trwania i u jej celu pielgrzymujący w intensywniejszy niż zwykle sposób pragnie wypełniać religijne akty. Owo pragnienie jest jednym z poruszających go do wyruszenia w drogę motywów. A więc w pielgrzymowaniu istotną rolę spełnia wiara i kult. Na pielgrzymkę składa się wędrówka, a zatem przemieszczania się w przestrzeni. Wymaga ona również czasu, obszerniejszego niż w wypadku innych religijnych celebracji¹⁶. Warto zauważyć, iż w świetle cytowanych określeń pielgrzymowanie może być zarówno zbiorową jak i indywidualną praktyką.

Ważnym momentem pielgrzymki jest zmierzanie do określonego celu, w którym wędrujący spodziewa się intensywniejszego obcowania z tym co uznaje za święte i

⁸ Tamże, 15; zacytowano tutaj definicję zawartą w innym dokumencie tejże Komisji Episkopatu Włoch zatytułowanym *Wskazówki dotyczące duszpasterstwa czasu wolnego i turystyki we Włoszech*, 41.

⁹ Kraków 2002, s. 240.

¹⁰ *Pielgrzymowanie*, Wrocław 1998, s. 6–7.

¹¹ *Sanktuaria i pielgrzymki – pątnictwo w Polsce po 1945 roku*, w: *Kościół i religijność Polaków 1945 – 1999*, pod red. W. Zdaniewicza i T. Zembrzuskiego, Warszawa 2000, s. 314.

¹² *Sinn Unterwegs. Grundlegendes und Praktisches zur Wallfahrt*, Thaur 1999, s. 42.

¹³ Tamże, s. 22, za R. Kriss, *Die Volkskunde der Altbayerischen Gnadenstätten*, Bd 3, München–Passing 1956, s. 26.

¹⁴ *Słownik symboli*, Kraków 2001, s. 313.

¹⁵ Konstruowaniem definicji pielgrzymki zajmowało się wielu innych autorów. Każdy z nich uwypuklał jakieś elementy, szczególnie ważne z punktu widzenia jego gałęzi nauki. Generalnie owe elementy powtarzają się. Nadmienimy jeszcze dwie ciekawe spośród nich teologa I. Dollingera (*Unsere Liebe Frau von Tirol*, Innsbruck–Wien 1987, s. 19–20) oraz socjologa W. Piwowarskiego (*Socjologia religii*, Lublin 1996, s. 146).

¹⁶ Por. M. Scharfe, M. Schmolze, G. Schubert, *Wallfahrt. Tradition und Mode. Empirische Untersuchungen zur Aktualität von Volksfrömmigkeit*, Tübingen 1985, s. 81.

nadprzyrodzone. Inaczej mówiąc, jest to dążenie do kontaktu ze sferą transcendentną. Przy czym szczegółowe rozumienie owego celu przyjmuje różne kształty. Jest to tajemnicze spotkanie z samym Bogiem bądź z miejscem w jakiś sposób uświęconym Jego obecnością. Naturalnie Bóg rozumiany jest według wierzeń własnej religii. Może to być także spotkanie z osobami uznawanymi za święte. A więc osobami, które nie tylko odznaczały się nadzwyczajnym życiem, ale w jakiś sposób ułatwiają nawiązanie relacji z Bogiem. W ten sposób spotykają się chrześcijanie z Matką Bożą w miejscach Jej prawdziwych bądź domniemanych objawień, z męczennikami i wyznawcami przy ich grobach bądź w ośrodkach pamiętających ich działalność. Podczas pielgrzymki jej uczestnicy spodziewają się uzyskania upragnionych i obfitszych niż zwykle, płynących od Boga łask. Trzeba też od razu podkreślić, iż pielgrzymka jest praktyką mającą wpłynąć na kształtowanie religijnych i moralnych postaw jej uczestników. Ostatnia z przytoczonych definicji mówi o mistycznym centrum, które ma odzwierciedlać centrum absolutne. W istocie swej sugeruje ona Boga, który stanowi owo absolutne centrum wszechświata. Posługując się sformułowaniem cytowanego autora, jest On pierwszym poruszcycielem.

Definicja Häselhoffa, nie pomijając wymienianych wyżej elementów, w centrum stawia osobiste przeżycia pielgrzymującego. A więc wskazuje na jego wyjście z kręgu codzienności oraz nowe duchowe ukierunkowanie. Przesuwa akcent na subiektywne doznania (spotkanie z Bogiem w swoim wnętrzu). Häselhoff, jak sam zauważa, zbliża się do poglądu I. Baumera. Ten ostatni uważa, iż współcześnie w pielgrzymowaniu przesuwają się akcent z dążenia do spotkania z miejscem pielgrzymkowym na rzecz spotkania z innymi ludźmi obecnymi w pielgrzymce. A więc bierze górę element personalny w miejsce rzeczowego. Wracając do Häselhoffa, twierdzi on, iż pątnicze spotkanie z Bogiem dokonuje się dziś bardziej poprzez wspólnotę z ludźmi, niż doświadczenie bycia w sanktuarium¹⁷.

Jak się zdaje, najbardziej adekwatnym do kontekstu naszego opracowania jest przytoczone wyżej określenie pielgrzymki dokonane przez dokument Komisji Episkopatu Włoch. Nosi ono bowiem pastoralny charakter. W dalszych etapach naszych rozważań pozwoli ono na trafniejsze porządkowanie duszpasterskich wniosków i postulatów. To stwierdzenie nie umniejsza znaczenia innych definicji. Wszystkie one wzięte razem pomagają w pogłębieniu studium i pozwalają na dostrzeżenie wieloaspektowości.

Godnym zauważenia jest fakt, iż wydany przez Papieską Radę ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych dokument o pielgrzymowaniu pod jedną nazwą „pielgrzymka” umieszcza wiele różnych form ludzkiego wędrowania. Wymienia tu np. wielkie migracje ludności wywołane przez wojny, ucieczki przed głodem i klęskami, wyjazdy turystyczne, badawcze, naukowe i handlowe, podróże w celach kulturalnych i sportowych, wyprawy do miejsc przyrodniczych o szczególnej piękności, wreszcie nawiedziny „miejsc ducha”, gdzie „mocniej rozbrzmiewa przesłanie transcendencji i braterstwa”. Do tych ostatnich należą miejsca „skalane grzechem” i uświęcenie męczeństwem (obozy koncentracyjne, Hiroszima). Tu także dodaje nowy rodzaj „pielgrzymki ludzkiego umysłu” – wędrowki z pomocą telekomunikacji oraz posuwania się w wirtualnej przestrzeni internetowej. Uczestników wymienianych wędrowek dokument także nazywa pielgrzymami¹⁸. Bliższa analiza tekstu kazałaby tu jednak użyć określenia pielgrzymka w znaczeniu szerszym, by nie powiedzieć przenośnym. Toteż w kolejnych etapach naszych analiz staniemy przed zadaniem wyrazistego rozgraniczenia pielgrzymki od pokrewnych, jednakże odmiennych form ludzkiej ruchliwości.

¹⁷ *Sinn Unterwegs*, dz. cyt., s. 27, por. s. 40–41.

¹⁸ PWJ 24–31.

Definicja sanktuarium - miejsca świętego

W przytaczanych wyżej definicjach pielgrzymki padło określenie miejsce święte jako cel pielgrzymki. Nasze opracowanie koncentruje się na pątnictwie. Jednakże ze względu na ścisłe powiązanie go z miejscem świętym, często nazywanym sanktuarium, należy kilka słów poświęcić temu ostatniemu. Zwykle, choć niekoniecznie, sanktuaria stają się celem pielgrzymowania. „Pielgrzym potrzebuje sanktuarium, a sanktuarium pielgrzyma” – podkreśla *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*¹⁹.

Jak zaznaczaliśmy, tym co pociąga pielgrzyma do udania się na określone miejsce jest jego świętość. Pątnik ma bardziej lub mniej świadomą nadzieję na kontakt z tym co transcendentne. Równocześnie odczuwa, iż to co ponadziemskie ma moc przemienić jego samego. Sacrum w ontologicznym sensie oznacza oddzielenie od tego co jest świeckie (profanum), a więc związane z tym co ziemskie. Należy do sfery boskiej i jest własnością samego Boga. Sanktuarium bądź inne miejsce pielgrzymkowe jest wydzielone od innych miejsc. Przynależy do samego Boga lub Jego świętych, którzy w swym ziemskim życiu odzwierciedlali świętość Stwórcy. Tam w intensywniejszy sposób objawia się działanie Bożej łaski.

Świętość można rozumieć w relacji do kultu. Świętymi są miejsca bądź przedmioty wydzielone ze świeckiego użytku i przeznaczone dla kultu. W określonym znaczeniu są one oddane do dyspozycji samemu Bogu. Stają się odtąd narzędziem pomagającym człowiekowi w kontakcie z Nim. Tak można rozumieć miejsce pielgrzymkowe (sanktuarium), jako materialną przestrzeń, która wspomaga człowieka w nawiązywaniu kontaktu z Bogiem. Świętość można rozumieć także w sensie moralnym, jako dobroć i doskonałość ludzkich czynów. Stawać się świętym, to znaczy dążyć do moralnej przemiany i realizacji cnót w stopniu ponad przeciętnym. Ale też – na pierwszym miejscu – poddawać się przemieniającej mocy Bożej łaski, która uświęca człowieka, w pewien sposób upodabniając go do świętego Boga. Miejsce święte jest tą przestrzenią, która pozytywnie oddziałuje na człowieka – pielgrzyma, pomagając mu w osiągnięciu osobistej świętości²⁰.

W szerokim znaczeniu jako miejsca święte (*loca sacra*) rozumie się „kościół, kaplice, sanktuaria, cmentarze oraz niektóre miejsca geograficzne otaczane szczególną czcią i kultem, wyjęte spod jurysdykcji świeckiej z powodu uświęcenia ich ważnymi wydarzeniami religijnymi”²¹. W innych akapitach naszej pracy wymieniamy i szczegółowo specyfikujemy przykłady tego rodzaju miejsc.

O uznaniu danego miejsca za święte decydują różne przyczyny. Wskażmy na pierwszym miejscu czynnik obiektywny o przedmiotowym charakterze. Składa się nań najczęściej wydarzenie o nadprzyrodzonym charakterze, rzeczywiste lub uznane za takie. Może być nim objawienie albo cud. Do tego rodzaju kategorii należą historyczne zdarzenia zaistniałe w danym miejscu. Takimi są na przykład wydarzenia należące do ziemskiej działalności samego Chrystusa, epizody z życia apostołów i świętych bądź innych wybitnych chrześcijańskich postaci. Niekiedy mamy do czynienia z oficjalnym uznaniem danego miejsca przez kompetentne kościelne władze połączonym z wydaniem odpowiedniego dekretu. Mamy wówczas do czynienia z czynnikiem formalno – prawnym. Obok wymienionych trzeba zauważyć także czynniki o charakterze subiektywnym przyczyniające się do kreowania świętego miejsca. Oto wierzący człowiek (lub grupa ludzi) odkrywa, iż dane miejsce stanowi dlań szczególnego rodzaju duchowo – religijną wartość. Odczuwa, iż właśnie tutaj łatwiej

¹⁹ *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii* (DPLL) 280.

²⁰ Por. J. Kudasiewicz, J. Ihnatowicz, *Świętość*, w: *Słownik teologiczny*, pod. red. A. Zuberbiera, Katowice 1998, s. 582–583.

²¹ Z. Krzyszowski, *Miejsca święte*, w: *Leksykon teologii fundamentalnej*, Lublin – Kraków 2002, s. 789.

przychodzi mu przekraczanie to co ziemskie i kierowanie się ku sacrum. Zaczyna więc uznawać tę konkretną przestrzeń za godną czci i petyzmu²².

W wielu przypadkach między wymienianymi czynnikami istnieje współdziałanie. Można to uznać za idealną sytuację. Splot owych czynników powoduje dynamiczniejszy rozwój pątniczego ruchu. Mogą też w opisywanej sytuacji rodzić się konflikty i napięcia, gdy np. subiektywne odczucie pielgrzymów stoi w sprzeczności z orzeczeniami kościelnej władzy. Stają się one niejednokrotnie poważnym duszpasterskim problemem.

Zatrzymajmy się przez chwilę nad określeniem sanktuarium, które jak powiedzieliśmy wyżej, popularnie utożsamiane jest z miejscem świętym. Można je definiować jako miejsce „o szczególnym znaczeniu kultowym, zwykle budowlę sakralną, lub jej najważniejszą część”. W znaczeniu przenośnym jest to „miejsce, w którym znajduje się coś cennego; miejsce dla kogoś święte, drogie, do którego mają dostęp tylko nieliczni”²³. J. Majka określa je jako „religijny ośrodek katolicki o charakterze charyzmatycznym, będący miejscem uroczystego i wotywnego kultu, gdzie w szczególny sposób obfituje łaska i dlatego pielgrzymują tam wierni”²⁴. Nie trudno zauważyć, iż zacytowane określenia nie odbiegają zasadniczo od tego, co powiedzieliśmy na temat świętych miejsc. J. Majka podkreśla charyzmatyczność ośrodka i pewną jego nadzwyczajność – inność w stosunku do codziennie uczęszczanych miejsc kultu. Ponadto obfitość łask, które tam objawiają się, jak też są spodziewane przez pątników. Wszystko to stanowi siłę przyciągającą pielgrzymów.

Od przytoczonych określeń trzeba odróżnić prawną definicję sanktuarium przytaczaną przez *Kodeks Prawa Kanonicznego*. Jest nim „kościół lub inne miejsce, do którego – za aprobatą ordynariusza miejscowego – pielgrzymują liczni wierni, z powodu szczególnej pobożności” (kan. 1230). Również i ten dokument zwraca uwagę na analogiczne detale. Z natury swej podkreśla jednak element jurydyczny, mianowicie odpowiedni dekret biskupa lokalnego Kościoła. Bliższa analiza każe zauważyć i w tej definicji, iż na kreację świętego miejsca ma wpływ szczególnego rodzaju pielgrzymkowa pobożność, którą weryfikuje kościelna władza, nadając jej oficjalny charakter.

Trzeba podkreślić, iż nie wszystkie miejsca popularnie uznawane za sanktuaria są nimi w świetle kościelnego prawa. Naturalnie, jak wykazuje historia, wiele sanktuariów rodziło się spontanicznie z pobożności przybywających tam wiernych. Proces formalnej ich akceptacji trwał długo. Wymagał bowiem – czemu nie należy się dziwić – uważnych obserwacji i weryfikacji. Intuicja wierzących niejednokrotnie wyprzedzała oficjalne orzeczenia kościelnej władzy. Na problem zwraca uwagę cytowane *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*. Wskazuje ono, iż wiele, nieraz skromnych miejsc kultu, spełnia podobną rolę jak sanktuaria kanonicznie uznane. Trzeba więc uznać ich rolę w budzeniu wiary i kształtowaniu pobożności²⁵. Wydaje się, iż w stosunku do tego rodzaju miejsc należałoby użyć szerszego niż sanktuarium określenia, mianowicie: miejsce święte uznane za takie przez ludową pobożność. Historia była świadkiem sytuacji, gdy kościelna władza musiała interweniować w stosunku do spontanicznie rozwijających się pielgrzymek, orzekając nieautentyczność „świętych miejsc” i zabraniając wędrowania do nich. Stąd też używając szerszego określenia miejsce święte uznane za takie przez ludową pobożność, trzeba mimo wszystko dodać sformułowanie: zaakceptowane przez kompetentnych kościelnych przełożonych. Nie zawsze bowiem aprobatą przyjmuje charakter formalnego, kanonicznego dekretu o najwyższej randze. Natomiast może wyrażać się w innego rodzaju gestach.

²² Por. M. Ostrowski, *Sanktuarium w teologiczno – duszpasterskiej perspektywie*, w: *Zawierzenie Bożemu Miłosierdziu w łagiewnickim sanktuarium. Materiały z sympozjum*, Kraków 2003, s. 42–43.

²³ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Warszawa 1980, s. 666.

²⁴ *Taniec pośród mieczów*, Wrocław 1987, s. 52.

²⁵ 264. *Dyrektorium* odwołuje się do Encykliki Jana Pawła II *Redemptoris Mater*, 28.

Nasze analizy dotknęły dość pobieżnie ważnego z punktu widzenia religijnej wiary nadprzyrodzonego czynnika przyczyniającego się do kreowania sanktuarium. Będziemy o nim mówić szczegółowiej w dalszych etapach dysertacji. Bóg poprzez wyraźną interwencję – objawienie, cuda, udzielane łaski – w jakiś sposób wskazuje wybraną przestrzeń jako miejsce szczególnego kultu. Można zatem powiedzieć, iż Duch Święty obdarowuje to wybrane miejsce specyficznym charyzmatem, by służyło ono urzeczywistnianiu wspólnoty wertykalnej ale zarazem i horyzontalnej. Na aspekt nadprzyrodzonej interwencji Bożej, kreującej miejsce święte zwraca uwagę Jan Paweł II, mówiąc, iż jest ono przestrzenią, którą wybrał sam Bóg, aby „rozbić swój «namiot» między nami (por. J 1, 14; Wj 40, 34–35; 1 Krl 8, 10–13), a przez to umożliwić człowiekowi bardziej bezpośrednie spotkanie z Nim”²⁶. Tu także można doszukiwać się źródeł cytowanego wyżej określenia „ośrodek charyzmatyczny” użytego w definicji J. Majki.

Na końcu niniejszego paragrafu wspomnijmy zagadnienie typologii miejsc pielgrzymkowych. Kwestia wiąże się z problemem typologii pielgrzymek, który omówimy w jednym z kolejnych akapitów. Istotnym czynnikiem specyfikującym typ świętego miejsca jest wskazany już wyżej jego odrębny charyzmat. Znaczący zagadnienia dzielą je także w zależności od zasięgu oddziaływania. Tego rodzaju podział sugeruje Kodeks Prawa Kanonicznego (kan. 1231–1232). A. Jackowski specyfikuje sanktuaria ze względu na zasięg oddziaływania ośrodka, wielkość pątniczego ruchu oraz jego duszpasterską aktywność. I tak wymienia miejsca o randze światowej (zrodziły się ze szczególnego historycznego znaczenia dla całego chrześcijaństwa), o randze międzynarodowej (przekraczają oddziaływaniem jeden kontynent), o randze krajowej (oddziałują na konkretny kraj a przynajmniej na metropolię), o randze ponadregionalnej (oddziaływanie przekracza granice jednej, macierzystej diecezji), o randze regionalnej (wpływ ogranicza się do macierzystej diecezji)²⁷. Niekiedy mówi się też o sanktuariach krajowych, diecezjalnych bądź dekanalnych. We wskazanych podziałach chodzi z jednej strony o przestrzenny ściąg pielgrzymów, z drugiej na obszar duchowego wpływu, m.in. realizowanie duszpasterskich programów szczebla lokalnego bądź wyższego.

²⁶ LP 1.

²⁷ A. Jackowski, I. Sołjan, E. Bilka–Wodecka, *Wielka encyklopedia geografii świata, Religie świata. Szlaki pielgrzymkowe*, t. XV, Poznań 1999, s. 109; por. M. Nolan, S. Nolan, *Christian Pilgrimage in Modern Western Europe*, London 1989, s. 36 i nast.